

ES finansų reguliavimo institucijos įspėja vartotojus dėl kriptoturto keliamos rizikos

Europos priežiūros institucijos (EBI, ESMA ir EIOPA, toliau – EPI) įspėja vartotojus, kad daugumos rūšių kriptoturtas kelia ypač didelę riziką ir yra spekuliatyvaus pobūdžio. Šis kriptoturtas nėra tinkamas daugumai mažmeninių vartotojų naudoti kaip investiciją arba mokėjimo ar mainų priemonę.

Vartotojams gresia realus pavojus prarasti visus perkant šį turtą investuotus pinigus. Vartotojai turėtų žinoti apie klaidinančių reklamų riziką, įskaitant tokią reklamą socialiniuose tinkluose ir nuomonės formuotojų informacijoje. Vartotojai turėtų ypač atidžiai vertinti žadamą greitą arba didelę grąžą, ypač kai ji atrodo pernelyg neįtikimą.

Vartotojai turėtų žinoti, kad neturi tikėtis pagalbos ar apsaugos, nes kriptoturtas ir susiję produktai bei paslaugos paprastai nepatenka į dabartinę apsaugos pagal galiojančias ES finansinių paslaugų taisykles taikymo sritį.

KA TURĖTUMĖTE ŽINOTI IR PATIKRINTI?

Turite žinoti apie konkrečią kriptoturto ir susijusių produktų bei paslaugų riziką, ir atidžiai įvertinti, ar rizika yra priimtina atsižvelgiant į jūsų asmeninius pageidavimus bei finansinę padėtį. Ši rizika susijusi su tuo, kad:

- galite prarasti visus investuotus pinigus;
- kainos gali staigiai kristi ir pakilti per trumpą laiką;
- galite tapti apgaulės, sukčiavimo, operacinių klaidų ar kibernetinių išpuolių auka ir
- nesėkmės atveju, vargu, ar galėsite pasinaudoti kokiomis nors teisėmis į apsaugą ar kompensaciją.

Jei galvojate įsigyti kriptoturto ar susijusių produktų bei paslaugų, turėtumėte sau užduoti toliau nurodytus klausimus.

- Ar galite sau leisti prarasti visus investuotus pinigus?
- Ar esate pasirengę prisiimti didelę riziką, kad uždirbtumėte reklamuojamą grąžą?
- Ar suprantate kriptoturto ar susijusių produktų ir paslaugų ypatumus?
- Ar įmonės ir (arba) šalys, su kuriomis turite reikalų, yra geros reputacijos?
- Ar atitinkamos nacionalinės institucijos įmonės ir (arba) šalis, su kuriomis turite reikalų, yra įtrauktos į juodusius sąrašus?¹

¹ Atkreipkite dėmesį, kad tai, jog įmonė ir (arba) šalis neįtraukta į juodusius sąrašus, negarantuoja, kad su jomis galima saugiai tvarkyti reikalus.

- Ar galite veiksmingai apsaugoti prietaisus, kuriuos naudojate kriptoturtui pirkti, laikyti ar pervesti, įskaitant privačiuosius raktus?

Kokie yra pagrindiniai rizikos veiksniai?

- **Ekstremalūs kainų svyravimai:** daugumai rūšių kriptoturto būdingi staigūs ir ekstremalūs kainų svyravimai ir spekuliacijos kaina, nes ji dažnai priklauso tik nuo paklausos tarp vartotojų (t. y. gali nebūti turto, kuriuo užtikrinamas kriptoturtas, arba kitos apčiuopiamos vertės). Galite prarasti didelę dalį arba visus investuotus pinigus. Ekstremalūs kainų svyravimai taip pat reiškia, kad didžioji dalis kriptoturto nėra tinkama vertei saugoti ir naudoti kaip mainų arba mokėjimo priemonė.
- **Klaidinanti informacija:** kai kurių rūšių kriptoturtas ir susiję produktai agresyviai reklamuojami visuomenėje naudojant reklamos medžiagą ir kitą informaciją, kuri gali būti neaiški, neišsami, netiksli ar net tyčia klaidinanti. Pavyzdžiui, socialiniuose tinkluose reklama gali būti labai trumpa ir joje gali būti pateikta tik informacija apie galimą naudą, o ne didelę riziką. Taip pat turėkite žinių apie socialiniuose tinkluose veikiančius nuomonės formuotojus, kurie paprastai turi finansinių paskatų pardavinėti tam tikrą kriptoturtą ir susijusius produktus bei paslaugas, todėl jų skelbiami pranešimai gali būti šališki.
- **Apsaugos nebuvimas:** dauguma kriptoturto ir parduodamų su kriptoturtu susijusių produktų ir paslaugų ES nereguliuojami.² Šiais atvejais negalėsite pasinaudoti teisėmis ir apsaugos priemonėmis, kurios yra prieinamos reguliuojamų finansinių paslaugų vartotojams, pvz., galimybe paduoti skundą arba naudotis gynybos mechanizmais.
- **Produkto sudėtingumas:** kai kurie produktai, kuriais kriptoturtui suteikiama pozicija, yra labai sudėtingi ir kartais jiems būdingi požymiai, dėl kurių gali padidėti nuostolių mastas sumažėjus kainai. Šie produktai dėl savo sudėtingumo nėra tinkami daugumai vartotojų.
- **Sukčiavimas ir apgaulinga veikla:** esama daugybė netikro kriptoturto ir apgaulės atvejų, todėl turėtumėte žinoti, kad vienintelis jų tikslas yra atimti iš jūsų pinigus įvairiausiais būdais, pvz., pasitelkiant duomenų viliojimą.
- **Manipuliavimas rinka, kainų skaidrumo trūkumas ir nedidelis likvidumas:** kriptoturto kainos nustatomos ir sandoriai biržoje vykdomi dažnai neskaidriai. Be to, kai kurių rūšių kriptoturtas laikomas labai koncentruotai, o tai gali turėti poveikį kainoms arba likvidumui. Todėl pirkdami arba parduodami kriptoturtą, galite mokėti neteisingą kainą arba su jumis gali būti elgiamasi nesąžiningai, arba jums gali nepavykti parduoti kriptoturto taip greitai, kaip norėtumėte, jei neatsirastų potencialaus pirkėjo. Apie manipuliavimo rinka atvejus pranešta ne kartą.

² Kai kurios ES valstybės narės įgyvendino nacionalines taisykles, kuriomis reguliuojamas tam tikras kriptoturtas ir susiję produktai arba paslaugos. Be to, kai kurių rūšių su kriptoturtu susijusių paslaugų teikėjai, įskaitant biržos paslaugas ir saugojimo paslaugas, privalo gauti leidimą arba būti įregistruoti, kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu reikmėms. Daugiau informacijos gali suteikti atitinkama kompetentinga institucija.

- **Įsilaužimai, operacinė rizika ir saugumo problemos:** paskirstytojo registro technologija, kuria grindžiamas kriptoturtas, gali kelti specifinę riziką. Keletas kriptoturto emitentų ir paslaugų teikėjų, įskaitant kriptoturto biržas ir piniginių paslaugų teikėjus, susidūrė su kibernetiniais išpuoliais ir rimtomis operacinėmis problemomis. Daug vartotojų prarado savo kriptoturtą arba patyrė nuostolių dėl tokių įsilaužimų ir veiklos sutrikimų arba dėl to, kad pametė savo privačiuosius raktus, užtikrinančius prieigą prie jų turto.

Pagrindinė informacija

Šis įspėjimas grindžiamas EPI steigiamųjų reglamentų 9 straipsnio 3 dalimi³. Tai ankstesnių įspėjimų apie kriptoturto pirkimo ir (arba) laikymo riziką tęsinys^{4,5,6}.

Kriptoturtas gali būti apibrėžtas kaip skaitmeninė vertės arba teisių išraiška, kurią galima pervesiti ir saugoti elektroniniu būdu naudojant paskirstytojo registro arba panašią technologiją.

EPI atkreipia dėmesį į vis aktyvesnę vartotojų veiklą ir susidomėjimą kriptoturto, įskaitant vadinamąsias virtualiąsias valiutas ir atsirandanti naujų rūšių kriptoturto ir susijusių produktus bei paslaugas, pvz., vadinamuosius nepakeičiamus žetonus (NFT), su pagrindiniu kriptoturto susijusias išvestines finansines priemones, su vienetu susietus gyvybės draudimo liudijimus, kuriame kriptoturtas naudojamas kaip pagrindinis turtas, ir decentralizuotų finansų (DeFi) prietaikas, kurios, kaip teigiama, duoda didelę grąžą ir (arba) tokia grąža gaunama greitai. EPI nerimauja, kad vis daugiau vartotojų perka šį turtą tikėdamiesi uždirbti didelę grąžą ir nesuprasdami didelės rizikos.

2020 m. rugsėjo mėn. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl kriptoturto rinkų reglamento⁷. Pasiūlyme pateikta išsami kriptoturto emitentų ir su kriptoturto susijusių paslaugų teikėjų reguliavimo sistema, siekiant apsaugoti vartotojus ir finansų sistemos vientisumą bei stabilumą. Vis dėlto, vartotojams primenama, kad pasiūlymui bus taikomas bendras teisėkūros procesas⁸. Vartotojams dabar neprieinamos jokios tame pasiūlyme numatytos apsaugos priemonės, iki bus priimtas ir taikomas pasiūlymas.

Šio įspėjimo dieną buvo daugiau nei 17 000 įvairių kriptoturto rūšių, tarp kurių yra vadinamųjų „virtualiųjų valiutų“ arba skaitmeninių „monetų“ arba „žetonų“⁹. Šiandien žinomiausias kriptoturtas yra bitkoinas ir eteris, kurie kartu sudaro apie 60 proc. viso kriptoturto rinkos

³ 2019 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/2175, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos bankininkystės institucija), OL L 331, 2019 12 15, psl. 12; Reglamentas (ES) Nr. 1094/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija) OL L 331, 2019 12 15, psl. 48; Reglamentas (ES) Nr. 1095/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija), OL L 331, 2019 12 15, p. 84.

⁴ EBI (2013 m.), [Įspėjimas vartotojams dėl virtualių valiutų](#), gruodžio 12 d.

⁵ EPI (2018 m.), [EPI įspėja vartotojus dėl rizikos perkant virtualiąją valiutą](#), vasario 12 d.

⁶ ESMA (2021 m.), [ESMA mato didelę riziką investuotojams, investuojantiems į nereguliuojamą kriptoturtą](#), kovo 17 d.

⁷ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl kriptoturto rinkų, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2019/1937, COM/2020/593, 2020 m. rugsėjo 24 d.

⁸ [Įprasta teisėkūros procedūra – Taryba \(europa.eu\)](#)

⁹ Šaltinis: [Coinmarketcap.com](#), 2022 m. kovo 3 d. duomenys.

kapitalizacijos. Kai kurių rūšių kriptoturtas suvartoja labai daug energijos, pvz., dėl kasimo ir patvirtinimo procesų, ir vartotojai turėtų žinoti apie jų poveikį aplinkai¹⁰.

¹⁰ Daugiau informacijos žr., pvz., Kembridžo alternatyvių finansų centro (2022 m.) indeksą [„Cambridge Bitcoin Electricity Consumption Index“](#).